

משפיע ישיועה

דרושים יקרים ורעיונות נפלאים בפרשת השבוע ובענייני דיומא
מגזי אוצרותיו הברובים של בש"ת מורנו הגה"צ
רבי יהושע נתן פיופער שליט"א
אב"ד קהל ברכת מנחם - קראקא

שופטים תשפ"ו - גיליון מ"ב

עין תחת עין

פי השוחד יעור עיני חכמים (טז, יט)

בפשטות הכוונה לדיין שלוקח שוחד והוא נעשה עיוור כלפי הוצאת הדין כהלכתו, שאינו יכול לראות יותר בטובת הצד השני, כפי שהביא רש"י: "משקיבל שוחד ממנו אי אפשר שלא יטה את לבבו אצלו להפך בזכותו", אמנם האמת היא, שהשוחד אינו רק מעורר את עיני הדין כדי להטות את הדין שלא בצדק, אלא שהוא נעשה עיוור בפועל ממש.

דברים נשגבים מבינתנו מצינו במדרש (תנחומא בראשית פ' תולדות) שהסיבה לכך שכהן עיניו של יצחק אבינו כדכתיב (בראשית כז, א) "ותכהין עיניו מראות", היתה משום שלקח שוחד מעשו על ידי שלקח ואכל מציד בנו עשו, והרי כתיב "כי השוחד יעור עיני חכמים", עיי"ש.

הרי שלקחת שוחד גורמת לעיוורון בפועל, ואם יצחק אבינו כהן עיניו מחמת השוחד שלקח מעשו, דיין פשוט שלוקח שוחד על אחת כמה וכמה שלוקח בעיוורון. ויש להבין מה הסיבה לכך שהשוחד מעורר את עיני הדיין, שהרי לכל עונש יש סיבה מיוחדת במידה כנגד מידה?

ויתבאר בעזר העליון יתברך בשלשה מהלכים:

בצדק אחזה פניך

הראשון:

נעים זמירות ישראל אומר בתהילותיו (תהלים יז, טו) "אני בצדק אחזה פניך אשבעה בהקיץ תמונתך", מכאן אנו למדים שאדם המתנהל באמת וצדק זוכה להשביע את עצמו ממראה פני השי"ת. ולכן דיין זה שאינו מקיים את הפסוק "צדק צדק תרדוף" ואת הציווי "ושפטו את העם משפט צדק", אינו נכלל בהגדרת "אני בצדק" וממילא גם אינו יכול להיות בכלל "אחזה פניך", לכן נעשה עיוור בעיניו בלי לזכות לראות את פני ה'.

שותף במעשה בראשית

השני:

אמרו חז"ל (ברכות מג): "פסיעה גסה נוטלת אחד מחמש מאות ממאור עיניו של אדם", כי אלו ההולכים בצעדים מהירים וגדולים מדי עלולים לפגום חלילה בראייתם, אמנם חז"ל מוסיפים שם את התיקון לכך: "להדרה בקדושה דבי שמש", שאפשר להחזיר או לרפא זאת על ידי קידוש של ליל שבת.

והנה עניינו של קידוש ליל שבת קודש הוא עדות על מעשה שמים וארץ, כפי שאמרו חז"ל (שבת קט:): "כל המתפלל בערב שבת ואומר ויכולו מעלה עליו הכתוב כאילו נעשה שותף להקב"ה במעשה בראשית", אבל זה שלוקח שוחד אינו יכול להיעשות שותף עם הקב"ה על ידי מעשה הרמאות שלו, כי הקב"ה בוודאי אינו רוצה להיות עמו בשותפות, ממילא גם קידושו בליל שבת אינו קידוש ולכן הוא נעשה עיוור בעיניו, כי הוא הולך פסיעה גסה כמו כל האנשים, אבל בזמן שיש לכולם את העצה והתיקון להחזיר את מאור עיניו

על ידי הקידוש, הוא אין לו את הסגולה הזו והוא נותר עיוור.

בהרחבה נוספת נוכל להמתיק לזה את דברי הב"ח שמסביר את מה שאמרו חז"ל (כתובות קה): שהמילה "שוחד" נדרשת לשון "שהוא חד", אחד, כי הנותן והמקבל הופכים להיות מאוחדים באינטרס ובדעת, והרי הכלל הוא ש"אין אדם רואה חובה לעצמו", וכיוון שהמקבל מרגיש שנותן השוחד הוא כגופו ממש, נבצר ממנו לשפוט בצדק.

מסביר זאת הב"ח, שהרי אמרו חז"ל (שבת י.) "כל דיין שדן דין אמת לאמיתו אפילו שעה אחת מעלה עליו הכתוב כאילו נעשה שותף להקב"ה במעשה בראשית", אבל הדיין שאינו דן דין אמת לאמיתו מכיוון שלקח שוחד, אינו יכול להיות שותף להקב"ה וממילא הוא נותר לבד בודד, והיינו שאמרו חז"ל שתיבת "שוחד" היא "שהוא חד", כי הוא לבדו בלי הקב"ה.

לענייננו נוכל להוסיף כפתור ופרח:

מכיוון שהדיין לוקח שוחד והוא נותר לבד בלי שותפות עם הקב"ה, שהוא חד, אינו מועיל מאומה בקידוש ליל שבת ועל כן הוא נעשה עיוור, כי מאור עיניו אינו חוזר אליו בזכות הקידוש.

עשה למען שמך

השלישי:

המחבר מביא (או"ח סי' קכ"ב ס"ג): "הרגיל לומר ד' דברים אלו זוכה ומקבל פני שכינה: עשה למען שמך, עשה למען ימינך, עשה למען תורתך, עשה למען קדושתך".

והנה בוודאי אין הכוונה להסתפק רק באמירת ארבעה דברים בלבד מן השפה ולחוץ, כי אדם שיעשה כל עבירות שבעולם ויאמר ד' דברים אלו בכל יום לא יזכה לקבל פני השכינה, אלא הכוונה היא לעשות גם פעולות ומעשים למען שמו יתברך ולמען ימינו, למען תורתו ולמען קדושתו, שאז יחד עם אמירת הדברים האלו הוא זוכה לכך.

ממילא זה הדיין שלוקח שוחד נגד ציווי השי"ת, גם אם יאמר בכל יום ד' דברים אלו לא יועיל לו מאומה, כי הוא עושה בפועל ידיו בדיוק להיפך מלמען שמו באהבה, על כן הוא נותר עיוור בעיניו ואינו זוכה לראות ולקבל פני שכינה, כי העיקר חסר אצלו על ידי עשיית דברים הפוכים מרצון השי"ת.

אוזן זו ששמעה

נסיים במעשה משעשע שמספרים על דיין אחד שהיה בידוע כי הוא לוקח שוחד, ונעשה חרש שאינו שומע באוזניו. כששאלוהו על זה למה נהיה חרש, והלא העונש של הלוקח שוחד הוא שנהיה עיוור? השיב במרירות שזה משום שרק הבטיחו לו שוחד, אבל לא זכה לקבל את השוחד, ולכן כיוון שהשוחד הגיע אליו רק דרך האוזן בלבד בהבטחה בעלמא, על כן לקה באוזניו כי עיניו לא זכו לראות את השוחד...

שְׂמַאל שְׁהוּא יִמִּין

לֹא תִסּוּר מִן הַדָּבָר אֲשֶׁר יִגִּידוּ לָךְ יִמִּין וְשְׂמַאל (י, יא)

פִּירֶשׁ: אִפִּילוֹ אֹמֵר לָךְ עַל יִמִּין שְׁהוּא שְׂמַאל וְעַל שְׂמַאל שְׁהוּא יִמִּין.

נֹדַעַת הַשְּׂאֵלָה הַפְּשׁוּטָה: וְכִי הַחֲכָמִים בָּאִים וְאוֹמְרִים בְּכָלל עַל יִמִּין שְׁהוּא שְׂמַאל וְעַל שְׂמַאל שְׁהוּא יִמִּין?

בְּדֶרֶךְ רִמְזוֹ נוֹכַל לִנְעוֹץ בְּכֶךְ אֶת אִמְרָתוֹ הַמְּפֹרֶסֶמֶת שֶׁל כ"ק מֶרֶן אֲדֹמוֹ"ר מְלִיּוּבָאוּיִטֶּשׁ זי"ע, שֶׁשָּׁאֵל פֶּעַם אִישׁ חָכָם אֶחָד מִירוּשָׁלַיִם עִיה"ק שֶׁנִּפְגַּשׁ עִמּוֹ וְהִעֲלָה בִּפְנֵיו שְׂאֵלָה מְאֹד נִפְלָאָה וּמַעֲנִינָתָה:

הָרִי בְּכָל הַתּוֹרָה כּוֹלָה צֵד יִמִּין הוּא חָשׁוּב וְנִעְלָה יוֹתֵר מִצֵּד שְׂמַאל, כִּפִּי שִׁדְּבֵר זֶה כְּתוּב בַּתּוֹרָה "יִמִּינָךְ ה' נֹאדְרִי בַּכַּח" (שְׁמוֹת טו, ו), שְׁנוּי בְּכַתּוּבִים "יִמִּין ד' רֹמֶמָה" (תְּהִלִּים קיח, טז) וּמִשּׁוּלֵּשׁ בְּגִמְרָא (זִבְחִים סב:) "כָּל פִּינּוּת שֶׁאֵתָּה פּוֹנֶה לֹא יִהְיֶה אֵלָּא דֶּרֶךְ יִמִּין".

א"כ לִמָּה נִבְרָא הָאָדָם בְּצוּרָה כְּזוֹ שֶׁלֵּב הָאָדָם פּוֹעֵם בְּצֵד שְׂמַאל? הָרִי לְכַאֲוָרָה, הֵלֵב שְׁהוּא הָאֵבֶר הַחָשׁוּב בְּיוֹתֵר אֲצֵל הָאָדָם וְעֵנִינּוּ נִתְיָנָה וְהַבְּהָ, בְּבַחֲיִנַת "אֲשֶׁר יִדְּבֹנוּ לָבוֹ" (שְׁמוֹת כה, ב), הִיָּה הִכִּי מֵתָאִים שִׁיְהִיָּה בְּצֵד יִמִּין,

שְׂכִידוּעַ יִמִּין עַל פִּי הַקְּבֵלָה מוֹרָה עַל נִתְיָנָה וְעַל חֶסֶד?!

הַסְּבִיר זֹאת הָאֲדֹמוֹ"ר מְלִיּוּבָאוּיִטֶּשׁ בִּרְעִיּוֹן נִפְלָא וְנִשְׁגָּב:

הֵלֵב שֶׁלָּנוּ נִמְצָא בְּצֵד שְׂמַאל, בְּכִדִּי שְׁהוּא יִהְיֶה בְּצֵד יִמִּין שֶׁל הָאָדָם הָעוֹמֵד מוֹלָנוּ! הֵלֵב שֶׁלָּנוּ לֹא נִבְרָא רַק בְּשִׁבִּיל עֲצֻמּוֹ, אֲלָא בְּעִיקָר כְּדִי לִהְיוֹת עֹבֹר אַחֲרֵי, עֹבֹר הַמִּשְׁפָּחָה וְהַיִּלְדִּים, הַחֲבֵרִים וְהַקְּרוֹבִים. עַל הָאָדָם לִבְחֹן אֶת עֲצֻמּוֹ תַּמִּיד כִּי־צֵד הוּא עוֹזֵר לָמִי שֶׁנִּמְצָא וְעוֹמֵד מוֹלּוֹ.

לִכֵּן בְּאִמְתּוֹ הֵלֵב נִקְבַּע בְּיַד יוֹצֵר הָאָדָם בְּצֵד שְׂמַאל דּוּוּקָא, כְּדִי שִׁיחֲשׁוּב תַּמִּיד עַל זֶה הָעוֹמֵד מוֹלּוֹ שֶׁאֵז לָבוֹ הוּא בְּצֵד יִמִּין, כְּדִי לִתֵּן לוֹ אֶת כָּל מָה שְׁהוּא יִכּוֹל בְּנִדְיבוֹת הֵלֵב. נִמְצָא שֶׁהֵלֵב שֶׁלָּנוּ הוּא בְּצֵד יִמִּין שֶׁל הָעוֹמֵד לִפְנֵינוּ, כִּי זֶה כָּל הָאָדָם.

אוֹלֵי עַל זֶה רִמְזוֹ חז"ל בְּדִרְשָׁה זוֹ "אִפִּילוֹ אֹמֵר לָךְ עַל יִמִּין שְׁהוּא שְׂמַאל וְעַל שְׂמַאל שְׁהוּא יִמִּין", שֶׁהַחֲכָמִים בָּאִים וְאוֹמְרִים לָנוּ שֶׁהֵלֵב שֶׁלָּנוּ שֶׁנִּמְצָא בְּאִמְתּוֹ בְּצֵד שְׂמַאל, הוּא צָרִיךְ לִהְיוֹת בְּצֵד יִמִּין שֶׁל הַחֲבֵר וְשֶׁל הַזּוּלָּת, 'טְרַאכְטֵן פֿון יַעֲנֵעַם', לְחָשׁוּב עַל הַשְּׁנֵי וְלִרְאוֹת מָה אִפְשָׁר בְּאִמְתּוֹ לַעֲזוֹר לוֹ, וְהֵינּוּ שְׂמַאל שְׁהוּא יִמִּין.

בְּדָבָר יִשׁוּעָה

פְּרָפְרָאוֹת לְחֻכְמָה
בְּפֶרֶשֶׁת הַשְּׁבוּעַ
וּבְעֵינֵינוּ דִּיּוּמָא

כֹּאִישׁ אֲשֶׁר אָמוֹ תִּנְחַמְנוּ

בְּהַפְטֶרַת הַשְּׁבוּעַ פֶּרֶשֶׁת שׁוֹפְטִים שֶׁהִיא בַּתוֹךְ 'שִׁבְעַת דִּנְחַמְתָּא' אֲנוּ קוֹרְאִים אֶת נְבוֹטָא יִשְׁעִי' (נא, יב) "אֲנִכִּי אֲנִכִּי הוּא מִנְחַמְכֶּם", וּבְהַמְשָׁךְ הַפְּסוּקִים שֶׁם (סו, יג) כְּתִיב: "כֹּאִישׁ אֲשֶׁר אָמוֹ תִּנְחַמְנוּ כֵּן אֲנִכִּי אֲנַחְמְכֶם וּבִירוּשָׁלַם תִּנְחַמּוּ".

לְכַאֲוָרָה יֵשׁ לְהַבִּין מָה הוּא הַהִסְבֵּר בְּמִילִים "אֲנִכִּי אֲנִכִּי הוּא מִנְחַמְכֶּם" שֶׁהָאִרִיךְ אֶת הַלְשׁוֹן לְכַפּוֹל פְּעַמִּיִּים תִּיבַת 'אֲנִכִּי' וְלֹאמֹר גַּם תִּיבַת 'הוּא' שֶׁהִיא מִיּוֹתֶרֶת בְּפִשְׁטוּת. כֵּן יֵשׁ לְהַבִּין מָה הַכוּוֹנָה בַּפְּסוּק "כֹּאִישׁ אֲשֶׁר אָמוֹ תִּנְחַמְנוּ כֵּן אֲנִכִּי אֲנַחְמְכֶם", לִמָּה דּוּוּקָא נִיחֻמוֹי הָאֵם מַחְזָקִים יוֹתֵר מִנִּיחֻמוֹי הָאֵב?

וְיִתְבָּאֵר בְּהִקְדָּם הַהִבְנָה הָעִמּוּקָה בְּתַנְחֻמוֹי הַקַּב"ה לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל אַחֲרֵי חוֹרְבַן בֵּית הַמִּקְדָּשׁ, שְׁהוּא מְדַמָּה זֹאת לָבוֹן שֶׁנִּפְטָר עָלֵינוּ אֲבִיּוֹ וְהוֹתִירוֹ יְתוֹם ל"ע. וְהֵנָּה, בִּימֵי ה'שִׁבְעָה' בָּאִים הַמוֹנִי מִנְחָמִים וְיוֹשְׁבִים אֲצֵל הַבֵּן הָאֵבֶל, מְדַבְּרִים אִתּוֹ דְּבָרֵי חִיּוּק וְעִידוּד, מִנְחָמִים אוֹתוֹ בְּנִתְיָנַת תְּקוּוּהָ טוֹבָה וְאוֹמְרִים 'הַמָּקוֹם יִנַּחֵם אֶתְכֶּם'.

הֵבָה נִתְבוֹנֵן בְּעֵצֶם הַדְּבָר: וְכִי הָעוֹבְדָה שְׁבָאִים אֲצֵלוֹ מִנְחָמִים רַבִּים וּמַחְזָקִים אוֹתוֹ, תַּחֲזִיר לוֹ אֶת אֲבִיּוֹ הַמִּנּוּחַ כְּבִיכּוֹל? בּוֹדָאִי שְׁלֹא! הַבֵּן מִבֵּין וְיֹדַע הֵיטֵב שְׁהוּא אֵיבֵד אֶת אֲבִיּוֹ וְהוּא נּוֹתֵר עַכְשֵׁיו יְתוֹם בּוֹדֵד בְּלִי אֵב, אֲבָל כִּשְׁנִכְנַסְתָּ אָמוֹ לַתּוֹךְ הַחֹדֵר וְאוֹמַרְתָּ לוֹ כְּמוֹ כּוֹלֵם 'הַמָּקוֹם יִנַּחֵם אֶתְכֶּם', דְּבָרִיָּה הֵם בְּעֵצֶם כְּמוֹ הַדִּיבּוּרִים שֶׁל כָּלל הַמִּנְחָמִים הַבָּאִים וְהַהוֹלָכִים לְדַרְכָּם, אֲבָל עֲצֵם נּוֹכַחְתָּה

כֹּאֵן לִפְנֵי הַבֵּן נּוֹתַנָת לוֹ חִיּוּק גְּדוֹל וְעִידוּד עֲצוּם.

כְּשֶׁהַבֵּן הָאֵבֶל רּוֹאֶה אֶת אָמוֹ עוֹמֶדֶת אֲצֵלוֹ, הוּא יוֹדַע וּמִבֵּין שְׁבָאִמְתּוֹ אֲבִיּוֹ הֵלֶךְ לְמִנּוּחָתוֹ וְאוֹתוֹ הוֹתִיר לְאַנְחוֹת, אֲבָל עִם כָּל זֶה אֵינוֹ נִמְצָא כֹּאֵן לָבוֹד בְּעוֹלָם, 'עֵר אִיז נִישֵׁט גַּעֲבִלְבֵּן אֶ קָאֵלְעִכִּיגֶר יְתוֹם' ל"ע, אֲלָא יֵשׁ לוֹ כֹּאֵן אֶת אָמוֹ שְׁנוֹתֶרָה לְשִׁמּוֹר עָלָיו וְלִדְאוֹג לוֹ מִכָּאֵן וְאֵילֶךְ לְכָל צָרְכֵּיו.

כֵּן אֲנִכִּי אֲנַחְמְכֶם

זֶהוּ שְׁאוֹמֵר הַקַּב"ה לְבְנָיו אֲהוּבָיו אַחֲרֵי חוֹרְבַן הַבֵּית הַגְּדוֹל וְהַקְּדוֹשׁ שֶׁנִּקְרָא שְׁמוֹ עָלָיו: "כֹּאִישׁ אֲשֶׁר אָמוֹ תִּנְחַמְנוּ", כְּמוֹ שֶׁהָאֵמָא מִנְחָמַת אֶת בְּנָהּ, לֹא עַל יְדֵי דִּיבּוּרִים דּוּוּקָא כִּי אִם עַל יְדֵי עֲצֵם נּוֹכַחְתָּה כֹּאֵן אֲצֵלוֹ, שְׁנוֹתַנָת לוֹ לְהַבִּין שֶׁהִיא אֵינוֹ כֹּאֵן לָבוֹד, "כֵּן אֲנִכִּי אֲנַחְמְכֶם", כֶּךְ בְּדִיּוּק מִנַּחֵם אוֹתָנוּ הַקַּב"ה בְּכֶךְ שֶׁאֵכֵן בֵּית הַמִּקְדָּשׁ חָרַב וְכִבֵּר אֵינוֹ, אֲבָל עֲצֵם הָעוֹבְדָה שֶׁנִּשְׁאָרְנוּ עִם הַקַּב"ה שֶׁלֹּא עוֹזֵב אוֹתָנוּ בְּשׁוּם מִצַּב שֶׁהוּא, זֹהִי הַנַּחְמָה הַגְּדוֹלָה בְּיוֹתֵר, וְהֵינּוּ "אֲנִכִּי אֲנַחְמְכֶם", זֶה שֶׁהַקַּב"ה נִמְצָא אִתָּנוּ כֹּאֵן, זֹהִי הַנַּחְמָה.

לִכֵּן כִּפֵּל הַנִּבְיָא וְאוֹמֵר "אֲנִכִּי אֲנִכִּי הוּא מִנְחַמְכֶּם", הָעוֹבְדָה שֶׁהַקַּב"ה נִמְצָא כֹּאֵן אִיתָנוּ בְּבַחֲיִנַת 'אֲנִכִּי', זֹהִי הַנַּחְמָה הָעִיקָרִית.

ג'צ' אש קודש משולחנס הגבוה של גדולי הדור וצדיקי אמת לרגל יומי דהילולא רבה

ברוך ד' לעולם

הנה יש כמה מנהגים בקהילות החסידים האם אומרים בלילי חול המועד את התפילה 'ברוך ה' לעולם' בחו"ל בתפילת ערבית.

הרה"ק רבי יואל מסאטמאר זי"ע (יא"צ כ"ו אב) נהג שלא לומר, הגם שזקיננו הרה"ק בעל 'שמח משה' מאיהעל זי"ע לא אמר 'ברוך ה' לעולם' אף בימות החול של כל השנה, כי היה מכוון הרבה ומאריך בכל שם, עד שלא הספיק הפנאי להתעכב יתר על המידה עבור זה. אצל זקיננו הרה"ק בעל 'יטב לב' מסיגעט זי"ע לא היתה קביעות בזה, פעם אמר בחול המועד ופעם לא אמר. אביו הרה"ק בעל 'קדושת יום טוב' זי"ע, כבר לא אמר כלל 'ברוך ה' לעולם' בחול המועד, וכן נהג הרה"ק מסאטמאר אף הוא אחריו.

עובדא משעשעת סיפר הרה"צ מטשענסקאוויץ זצ"ל על זה:

פעם התפלל אצל הרה"ק מסאטמאר באחד מלילי חול המועד תפילת מעריב, והבעל-תפילה לא ידע מה מנהג המקום האם אומרים 'ברוך ה' לעולם' או לא, לכן כשסיים ברכת 'שומר עמו ישראל לעד', פנה לימינו אל מקום הרה"ק מסאטמאר ואמר בלשון שאלה: "ברוך ה' לעולם?" - כשואל האם לאומרו או לדלג עליו. הרה"ק מסאטמאר הנהן בראשו כאומר הן, ואכן אמרו את התפילה.

לאחר התפילה שאל הרה"צ מטשענסקאוויץ את הרה"ק מסאטמאר למה שינה ממנהגו שלא לומר? וענהו בצחות לשונו: "ער האט מיך געפרעגט אויב 'ברוך ה' לעולם?' זאל איך שאקלען און ענטפערן ניין? אודאי איז 'ברוך ה' לעולם'..." (הוא שאל אותי האם 'ברוך ה' לעולם?' וכי אשיב לו בסימן עם ראשי שלא? הרי וודאי ש'ברוך ה' לעולם'...)

ויזשר יליצו בעדינו

פעם שאל אחד את הרה"ק מסאטמאר על מנהגו שהוא עומד תמיד לדרוש ולעורר את הציבור בתוכחת מוסר נוקבת חדרי בטן, בדברי כיבושין ובדברי התעוררות כדרבנות, וכי למה לא ינהג כדרכו של הרה"ק רבי לוי יצחק מבארדיטשוב זי"ע שהיה סניגורן של ישראל ומעולם לא ראה שום

דבר רע אצל יהודים?

השיב לו הרה"ק מסאטמאר מיניה וביה:

וכי חושב אתה שהרה"ק מבארדיטשוב לא עורר יהודים לתשובה ולתיקון המעשים? הלא הוא היה המרא דאתרא של העיר הגדולה לאלוקים בארדיטשוב ובוודאי לקח על עצמו את האחריות ואת העול שכל בני העיר יהיו מתוקנים ומצוינים בכל מידה נכונה בין אדם למקום ובין אדם לחבירו, על כן בוודאי בלי שום ספק שהיה עומד ומעורר את העם לתשובה בדברי כיבושין והתעוררות.

אלא שדרכו המיוחדת היתה שכל זה היה רק כשעמד ודרש לפני הציבור ברבים או ביחיד, שאז בינו לבין אנשים היה מעוררם בתוכחת מוסר, אבל בעמדו לפני השי"ת היה תמיד אומר לו שבני ישראל קדושים וטהורים הם בלי שום רבב, כפי שידועה דרכו להמליץ טוב על כל איש אשר ישראל יכונה, אולם בוודאי שכשפגש יהודי בעל עבירה היה מעוררו ומוכיחו לתקן את מעשיו.

בזאת סיים הרה"ק מסאטמאר ואמר לאותו שואל, שגם הוא נוהג בבחינה זו על ידי התוכחות שהוא אומר לפני הציבור בכל עת מצוא, כדי להחזירם למוטב ולהעלותם על דרך המלך כראוי וכנכון, אבל בשעה שהוא עומד להתפלל על כלל ישראל או לדבר עם השי"ת כדי להוריק השפעות וישועות על ראשי עם קודש, בוודאי שאז אינו מביט על עוונותיהם ומעורר להם אך ורק רחמים וחסדים.

שובו בנים שובבים

ממעשה רב יש לנו ללמוד כלל גדול:

ישנם אנשים רבים החושבים שהרה"ק מבארדיטשוב רק המליץ טוב על כלל ישראל בלי לראות בכלל רע אצלם, ממילא גם אם רואים בעל עבירה אסור לומר לו אף מילה אחת של מוסר ותוכחה, אבל האמת היא שאין זו הדרך הישרה אשר יבור לו האדם, כי כשרואים בעל עבירה או אחד שעשה מעשה אשר לא ייעשה - יש לעוררו לתשובה, אבל כשמדברים עם השי"ת - צריך רק

להמליץ עליו טובה.

ובא לציון גואל

בחכמתו הגדולה ובפקחותו העצומה היה הרה"ק מסאטמאר מעורר לתשובה לפעמים גם על ידי הארת פנים או על ידי אמירת 'ווערטיל' וכדומה, כאשר בכך היה פועל הרבה יותר מאמירת דרשות ארוכות בקול נהי ובכי כדרכו בקודש בסעודת רעוא דרעווין ושאר זמני רצון, כי כראות האנשים איך קרן אור פניו קיבלו רשפי אש לעבודתו יתברך וישבו מאליהם בתשובה ובהתעוררות.

מספרים שהיה לו תלמיד אחד שלמד אצלו בישיבה בעיר סאטמאר לפני המלחמה, ושמם היה אליעזר ובלשון חסידים קראהו 'לייזער'. הלה היה 'חסידישע בחור' עם כל השמונה בגדים, גידל זקן ופאות כראוי וכמקובל, אמנם בזמן המלחמה העולמית עלה לארץ ישראל ושם נסחף עם התנועות של הציונים רח"ל ושינה את טעמו לגמרי, עד שגזז את זקנו והסיר את פיאותיו, בלי שיכירו אותו ממראהו שהיה לפני כן.

כשהגיע הרה"ק מסאטמאר לבקר בארץ הקודש תיכף אחרי המלחמה, באו לקבל את פניו המוני תלמידים ומעריצים ששמחו על הצלתו המופלאה מגיא צלמוות, ביניהם היה גם אותו תלמיד שלא יכול היה לשכוח את הטעם הטוב של שנות לימודיו בישיבה בסאטמאר, אולם בבואו לפניו לא הצליח הרה"ק מסאטמאר לגלות את זהותו מי הוא ואיזה הוא שבא אצלו כך בלי זקן ופאות.

כשתמה התלמיד ושאל: איך יתכן שהרבי אינו מכיר אותי, והלא אני הוא אליעזר שלמדתי אצלו בסאטמאר בישיבה? והי כאמרו באידיש 'איך בין לייזער', נענה הרה"ק מסאטמאר בצחות לשונו ואמר לו: "ובא לציון גואל", כשבאים לארץ ישראל ונעשים ציונים, "גואל", ווערט שוין אויס לייזער (תיבת 'גואל' באידיש מתפרשת 'אויס לייזער'), ס'איז נישט קיין לייזער מער..."

ולשבי פשע ביעקב

עד כאן דברי הרב, אמנם כדברי התלמיד נוכל

להוסיף ולהמליץ טוב על כלל ישראל מסיפא
דהאי קרא "ובא לציון גואל ולשבי פשע ביעקב":

אנו רואים שיש בארץ ישראל את שני הצדדים
באופן חזק וגדול מאד. מצד אחד הרבה נתפסו
בחטא הציונות ונפלו לתוך רשתם הכוזבת,
בבחינת 'ובא לציון גואל' כאמור, אבל מאידך
גיסא יש בארץ הקודש כח גדול ונשגב של חזרה
בתשובה, שהוא היום המקום הגדול ביותר מכל
ארבע כנפות הארץ שיש שם רבבות אלפי בעלי
תשובות, שעזבו דרך רשעים ושבו לחיק אבינו
שבשמים, כפי שניתן לראות זאת עין בעין בארץ
הקודש עם ריבוי בעלי התשובות.

ממילא, הגם שאכן יש בחינה של "ובא לציון
גואל" שנהיים 'אויס לייזער' ועוזבים את דרך
הישר רח"ל, מכל מקום אחרי זמן נהיה מהם
"ולשבי פשע ביעקב", שהם חוזרים בחזרה ובמקום
שבעלי תשובה עומדים אין צדיקים גמורים יכולים
לעמוד.

לעזור לבי לאהבתך

איש קדוש וצדיק נשגב היה הרה"ק רבי שמואל
צבי מספינקא זי"ע (י"א צ"כ אב), מגדולי וצדיקי
הדור האחרון שהאירו את וויליאמסבורג של
מעלה באור יקרות ובקדושה עליונה.

מיום הגיעו לווייליאמסבורג יצא קו בכל הארץ
והמונים שיחרו לפתחו בראותם כי איש המעלה
הוא, עובד ד' הדבוק בצורו כל היום ושריד לדור
דעה שתורה וקדושה מסבבים אותו. כנר המאיר
בחשיכה ורבים יאותו לאורו, נמשכו אליו יהודים
מכל העדות והשבטים ברחבי ארה"ב, כשהרה"ק
מספינקא מפנה עבורם שעות רבות מסדר יומו
העמוס כדי לעזור ליהודים בכל אשר לא ידו.

רק לאחר שעבר ניתוח מסוכן על לבו, ביקש
מהמשמשים בקודש שימעטו להכניס אליו אנשים,
כי הרגיש שקיבל את חייו במתנה ואמר: "מתי
אעשה אנכי לביתי"... אולם למרות הכל, כשקיבל
אנשים היה מקבלם בסבר פנים יפות ושוחח עמם
כמי שכל הזמן עומד לרשותם הפרטי.

בדברות קדשו ובנועם הליכותיו עורר מאות
ואלפים להרהורי תשובה ולתיקון המעשים, כפי
שזוכרים עוד רבים וטובים שכל מי שזכה להיכנס

פעם לבית מדרשו החשוך לעת עיתותי ערב של
רעוא דרעווין בשבת קודש, הלא משמיעת קולו
בקודש באמירת ה'תורה' משך שעה ומחצה בקול
נהי ובכי, בה עורר את הנרדמים לתשובה שלימה
ולתיקון המעשים, יכול היה להבין את סערת נפשו
הטהורה שפרצה מקרבו ביקוד אש.

פעם כששאל אברך את הרה"ק מספינקא מה
עליו לכוון בעת שמיעת דברי תורתו בסעודה
שלישית, נענה ואמר לו ביקוד אש: "תכוון ביעיקר
כי אם תדרוש את ד' בכל לב - תמצאהו, כפי שכתוב
"ובקשתם משם את ד' אלוהיכם ומצאתם כי תדרשנו
בכל לבבך"...

אחותי ולא ארפנו

כשראה פעם הרה"ק מספינקא בליל שבת קודש,
שעבר לפניו אברך אחד לקבל שיריים מידיו,
ומאחוריו נותר בנו הילד הקטן כבן ארבע או
חמש שנים שנדחק לבדו בין הקהל הגדול, עצר
אותו הרה"ק מספינקא והעיר לו על זה באמרו
שהוא רואה בזה סימן שאולי אינו מספיק קרוב אל
ילדו הקטן, שהרי במצב כזה שרבים נדחקים כאן
מסביב היה מן הראוי שיתפוס אותו ויחזיקנו היטב
בידיו שלא יאבד בתוך הקהל.

כדי להמתיק יותר את התוכחה שתתקבל אצלו,
הסביר לו הרה"ק מספינקא כי מלבד צד הטבע
שצריך האב לדאוג לבנו ולאהוב אותו, יש כאן
גם בחינה נוספת של "מבשרי אחזה אלו-ה" (איוב
יט. כו), שבכדי לראות ולגלות את עומק האהבה
העצומה שיש להקב"ה כלפי בני ישראל עם קרובו,
יש לאהוב את הילדים שלנו באהבת אמת כרחם
אב על בנים, שאז מהדרגה הנכונה הזו של אהבת
אב לבניו נוכל לעמוד על אפס קצה דרגת אהבת
הש"ת אלינו.

והיינו "מבשרי אחזה אלו-ה", על ידי האהבה
הגשמית שלנו אל בנינו וצאצאינו, נחזה ונבין עד
כמה אוהב הש"ת את עמו ישראל ובוחר בהם
באהבה.

והיה כנגן המנגן

אמרה נפלאה נשמעה פעם מפי קדשו של הרה"ק
מספינקא על הפסוק (מלכים ב' ג' טו) "והיה כנגן

המנגן ותהי עליו יד ה'", שלכאורה צריך להבין מהו
הכח המיוחד שיש בניגון כדי להשרות יד ורוח ה'
על האדם?

אמר פה קדוש במתק לשונו:

בשעה שנכנסים לבית המדרש המלא על כל
גדותיו במאות לומדי תורה, בוודאי שומעים קול
תורה מתוך ההולך וחזק מאד בכל ירכתי ההיכל,
אבל כשניגשים לבדוק אצל השולחנות יגלו שאין
כאן אחדות מושלמת בין הלומדים, כי בזמן
שהאחד לומד גמרא - השני לומד משנה, וכשה
עוסק בשמעתתא - רעהו עוסק באגדתא; כך גם
בבית המדרש המלא על גדותיו בהמוני מתפללים,
שאכן כולם עומדים בתפילה לפני הש"ת, אבל זה
אוחז ב'ברוך שאמר' והשני בברכות קריאת שמע
והשלישי בכלל עודנו אומר קרבנות.

הדבר היחיד שכולם חייבים להיות בו באחדות
גמורה ומוחלטת בלי שום שינוי, הוא הניגון. בלתי
אפשרי שאחד יזמר את חלקו הראשון של הניגון
בעוד השני יזמר דווקא את חלקו האחרון של
הניגון, וכן כל כיוצא בזה, כי בניגון מוכרחים כולם
להיות באותן תנועות בפעם אחת, אחרת אין כאן
שום ניגון.

הלימוד החשוב היוצא לנו מעבודת הנגינה, שגם
אם בלימוד או בתפילה, כל אחד עומד במקומו
ולומד את אשר לבו חפץ, בניגון חייבת להיות
אחדות בין כולם. ולכן, כשיש כזו אחדות מושלמת
העושה נחת רוח להש"ת בבחינת "והיה כנגן
המנגן", אז זוכים "ותהי עליו יד ה'", שיש השראת
השכינה ונגלה כבוד ה', ודפח"ח.

יחד כולם הודו והמליכו

בזה אמרתי לפרש נוסח התפילה לפני תפילת
שמונה עשרה של שחרית:

שירה חדשה שבחו גאולים - בני ישראל ענו
ואמרו שירה לפני הש"ת, יחד כולם הודו והמליכו
ואמרו - כאמור שבניגון מוכרחים כולם להיות יחד
בלי יוצא מן הכלל, ממילא נחה עליהם יד ה', על
כן פתחו ואמרו: ה' ימלך לעולם ועד.